

Länets gemensamma mediebank

MEDIECENTER VÄRMLAND

SAMEFOLKETS DAG 6 FEBRUARI

Det här temabladet ger dig tips på material som finns hos Mediecenter Värmland som handlar om samerna!

Filmerna är direktlänkade till SLI – ctrl-klicka på titeln och strömma/beställ!

OBS! På SLIPlay finns också en mängd program på samiska!

OM MEDIECENTER VÄRMLAND

Mediecenter Värmland är länets gemensamma mediebank!
Här kan alla medlemmar, från barnomsorg till vuxenfortbildning, avgiftsfritt välja bland cirka 25.000 titlar.

Mediecenter Värmland tillhandahåller inköpt film, UR:s radio/tv-program, pussel & spel och robotar.
Hos oss kan du även beställa talböcker – vi har tillgång till mer än 100.000 böcker från Legimus.

HUR BESTÄLLER JAG?

Du hittar hela vårt utbud i vår internetkatalog SLIPlay.se/mediecentervarmland.

För att strömma eller beställa material via webben måste du skapa ett konto!
Har du några funderingar, ring oss på 010-833 10 60 eller skicka en e-post till mcv@regionvarmland.se

OBS! Dina elever kan också göra konto på SLIPlay och strömma själva! (elevinloggning)

Gör så här för att skapa konto:

Gå till sliplay.se/mediecentervarmland. Klicka på "Bli medlem här". Fyll i dina uppgifter och klicka på "gå vidare". Du får nu en e-post med en länk som du ska följa. Där får du fylla i ytterligare några uppgifter samt välja lösenord. När du sparat är din registrering klar och så fort vi godkänt din registrering (under kontorstid) kan du börja använda ditt konto.

Du kan också välja något av de single-sign-on-alternativ som finns – ytterligare information om hur du gör hittar du [här!](#)

Dina elever kan också göra egna konton på SLIPlay.se/mediecentervarmland och strömma programmen direkt i sina datorer, smartphones eller iPads. En annorlunda läxa kanske..?
De skapar sina konton på samma sätt som pedagogerna och när detta är klart måste du godkänna deras konto. Du hittar deras ansökningar under "elevregistreringar" på din SLI-Play-inloggning (under ditt namn). OBS! Godkänn bara de elever som är dina!

[Här hittar du en lathund för dina elever!](#)

Målgruppen är en rekommendation från oss och leverantören. Det är du som pedagog som avgör för vilka åldrar du vill visa filmen!

FILMER:

Filmerna är sorterade efter målgrupp!

[Samer - rensköttsel i Sapmi](#)

Samerna har levt av naturen sedan urminnes tider och fortfarande är rennäringen en viktig del av deras liv. Vi får se hur det går till att samla in hundratals renar vid en kalvmärkning långt upp på fjället. Tanja Nordfjell berättar om sin dröm hon hade redan som liten att bli renskötare.

Speltid: 3 min. **Målgrupp:** från 6 år. **Utförande:** Strömmande.

[Upptäck Sverige – Landskapet Lappland](#)

Längst upp i norr finns Lappland som brukar kallas Europas sista vildmark. Landskapet är stort - en fjärdedel av Sveriges yta. Sveriges, kanske mest storslagna natur finns i Lappland. Här finns fjäll, vilda älvar som letar sig ner till havet och myrmarker. Men Lappland är inte bara natur. Här finns stora naturtillgångar som gruvor, vattenkraft och turism. Det har lett till att vissa orter som Kiruna och Gällivare blomstrar och har bostadsbrist. På andra ställen kämpar byar för sin överlevnad. Följ med på en resa genom Lappland där vi visar historia, en vacker natur och ett helt unikt landskap i Sverige.

Speltid: 15 min. **Målgrupp:** 7–12 år. **Utförande:** Strömmande.

[Hundra ord för snö](#)

Samiska barn och vuxna berättar om sitt liv och sin historia. Hur är det att sköta renar, göra knivar och kåtor och hur var det när deras förfäder kom som de första invånarna till Sverige? Än idag har samerna ett annorlunda sätt att se på naturen än vad svenskarna har. Vi berättar även om konflikten mellan svenska staten och samerna som har varat i över hundra

år. Finns även på **samiska**.

Speltid: 4x15 min. **Målgrupp:** 10–12 år. **Utförande:** Strömmande.

Utförande: Strömmande.

Jag och klimatkampen - Sverige

Sverige. Astrid 15 år bor i Jokkmokk och är same. Hon bryr sig om sina renar. De är som hennes familj. Arktis värms upp dubbelt så fort jämfört med jordens genomsnittliga uppvärmning och samerna är bland de första att påverkas av klimatförändringarna. Hur blir det i framtiden?

Speltid: 12 min. **Målgrupp:** 10–16 år.

Andrea hälsar på: Hos Brita

Andrea Hökerberg möter trettonåriga Brita i den härjedalska vildmarken. Brita ska få göra det hon så länge längtat efter. Hon ska för första gången alldeles själv få märka familjens renar. Brita och hennes familj är samer.

Speltid: 9 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

De åtta årstidernas land

I åtta årstider följer vi naturens och djurens liv och utveckling i Sápmi. Hur är det att leva i ständigt mörker eller ständigt ljus? Djuren och naturen i norra Sverige har anpassat sig till årstidernas förändringar. En resa med dansande norrsken, polarnatt, midnattssol och sprakande höst.

Speltid: 6x14 min. **Målgrupp:** Från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

Gallok – Kampen om Sameland

Ett stort svart hål hotar Tor och hans familj. Ett gruvbolag planerar att öppna en ny gruva där de bor i Gallok. Den plats där Tor vuxit upp i en orörd natur och där samerna har sina renar. Samtidigt inser Tors gamla kompis Kjell att han står inför nya möjligheter. Jobb och affärer kan komma tillbaka till Jokkmokk. Snart står de på vardera sidan av konflikten och hänvisar till sina samiska rötter för att legitimera sin sak. En dokumentär om kampen mot gruv- och prospekteringsbolagens frammarsch i Sverige och Sapmi. Kamp som förts mot Sveriges mineralpolitik, allmänt i Sverige men i synnerhet i Sapmi, där man skänker bort mineralerna till riskkapitalister som vill utöka sina redan stora rikedomar. Filmen speglar även effekterna av Sveriges handlande med att splittra den samiska befolkningen och lokalsamhället i olika grupperingar. En del har tvingats att lämna sina samiska rötter och bli försvenskade. Vem har rätt att kalla sig same?

Speltid: 29 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

Rasismens historia: Vilka svenskar var först?

Svenskarnas behandling av samerna är inte det mest våldsamma exemplet i kolonialismens historia, men det är ändå en berättelse om övergrepp på människor som ansågs vara mindre värda. Samerna sågs först med tveksamhet som människor, för att senare bli intressanta som gratis arbetskraft. När det visade sig att de bodde i ekonomiskt värdefulla områden

tvingades de flytta. Deras språk förbjöds i skolorna och de skulle kristnas samtidigt som de skickades ner på kontinenten som exotiska utställningsobjekt. Rasbiologer hälsade på hos samerna, mätte deras skallar och fotograferade dem nakna.

Speltid: 13 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

Världens urfolk – Vad är ett urfolk?

Samer, inuiter, indianer och aboriginer. De är alla urfolk, urinvånare, eller ursprungsbefolkningar. I det här utbildningsklippet ställer vi frågan: Vad är ett urfolk?

Speltid: 3 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

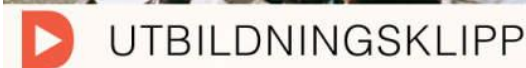

Världens urfolk – Samer

Samer är ett urfolk, även kallad urinvånare eller ursprungsbefolkning. I det här utbildningsklippet får vi en introduktion till samernas historia, traditioner, kultur och deras situation idag.

Speltid: 3 min. **Målgrupp:** från 10 år.

Utförande: Strömmande.

Samisk historia med Ailo

Ailo är 17 år, född i Norge och uppvuxen i Sverige. Själv beskriver sig Ailo som en same i Sápmi. Den samiska identiteten har alltid funnits där för honom, liksom språket och traditionerna. Ailo är programledaren och han inramar berättelser om hur historien har lämnat spår i andra unga samers liv: Sara-Elvira och hennes familj har blivit påverkad av tvångsförflyttningar. För renskötaren Helena pågår kolonisationen fortfarande och hon blir påmind om det i sin vardag. Lars Levi gick på nomadskolan som barn och detta har präglat hans liv. Programmet finns även teckenspråkstolkat samt syntolkat.

Speltid: 19 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande.

Sveriges nationella minoriteter - Samer

Samerna är ett urfolk som har levt i Sápmi på Nordkalotten långt innan gränserna mellan Sverige och nuvarande länder drogs. Vi följer samernas historia från 1600-talet och framåt genom förtryck till upprättelse. Vi hör om nomadskolan, rasbiologiska övergrepp, kyrkans förtryck av samisk tro, ursäkten från kyrkan och återförandet av kvarlevor. Vidare berättar vi om

bildandet av Sametinget, samernas erkännande som nationell minoritet och om statens kartläggning av ansvarsfrågan i Sanningskommissionen. Programmet finns även teckenspråkstolkat samt syntolkat.

Speltid: 12 min. **Målgrupp:** 13–16 år. **Utförande:** Strömmande.

Jakten på språket: Samiska

Hur gammalt är samiskan? Varför talas samiska i Sverige? Vilka talar språket idag? Vi åker med helikopter till en renslakt utanför Kiruna där vi träffar samer och hör dem berätta om varför samiska är viktigt för dem. Dessutom möter vi artisten Sofia Jannok som skriver alla sina låtar på samiska.

Speltid: 15 min. **Målgrupp:** från 13 år. **Utförande:** Strömmande.

Min samiska historia

Nedslag i historien genom fyra unga samer som i varsitt program berättar om hur historien lämnat spår i deras liv. Det handlar om tvångsförflyttningar, rasbiologi och kolonialism, men också om kampen för sina rättigheter om att ta tillbaka sitt språk och om stoltheten över sitt arv och gemenskapen med andra urfolk. Finns även teckenspråkstolkat och syntolkat.

Speltid: 4x14 min. **Målgrupp:** från 13 år. **Utförande:** Strömmande.

**Eleverna kan göra egna konton och strömma
media på vår SLIPlay-sida!
Här hittar du en [lathund](#) till hur man skapar elevkonto!**

[Livet runt 20 – Elise](#)

Elise har flyttat från hemmet i Nordnorge till Luleå för att studera. Nu läser hon psykologi på universitetet och gemenskapen med kompisarna på skolan är viktig för henne. Men vid samiska högtider slår hemlängtan till. Hon planerar att i framtiden hjälpa barn och ungdomar som kämpar med psykisk ohälsa, något som hon själv också har kämpat med.

Speltid: 19 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

[Ungt arv](#)

En serie fristående dokumentärfilmer om unga som tillhör en nationell minoritet. Hur har deras arv påverkat dem och vilka konsekvenser har det haft på deras liv? Det handlar om identitet, historia, språk, kultur, livet och framtiden. Syftet är att öka kännedom om de nationella minoriteterna bland unga i stort, samt väcka reflektion om ung identitet både inom och utanför de porträtterade

grupperna.

Speltid: 2x28 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

[Välja väg: Antes jojk](#)

Ante känner sig vilsen. Han vet att han är same, men han kan inte känna det. Nu har han flyttat till Jokkmokk för att söka sin identitet. Här kan han studera det samiska språket och hantverket. I Jokkmokk bor även Antes morbror, jojkaren Per Niila Stålka. Per Niila har jojkat för Ante så länge Ante kan minnas. Nu har Ante börjat göra egna jojkar. Jojken blir ett sätt för Ante att uttrycka sina känslor. Genom jojken börjar Ante hitta sig själv.

Speltid: 28 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

[Tänk till – våga fråga? Saker du aldrig vågat fråga en same](#)

Varför är det otrevligt att fråga hur många renar nån har? Är det sant att man inte får säga Lappland? Ailo och Sara-Elvira svarar på tittarnas frågor om att vara same.

Speltid: 9 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

[Tänk till – 24 timmar: Renskötare för en dag](#)

Annie träffar renskötaren Elle för att testa på en arbetsdag som renskötare. Under dagen försöker hon förstå vad yrket innebär och vilka motgångar, hinder och fördelar det finns i livet som renskötare.

Speltid: 14 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

Glöd: Svonni vs Skatteverket

Ida-Maria kämpar mot svenska myndigheter för rätten att göra ett skatteavdrag för inköp av en hund. Ska de svenska betongskallarna förstå att hunden är ett arbetsredskap, som en skoter ungefär? Eller ska en same tvingas böja sig för den svenska överheten? Kortfilm på samiska i regi av Mara Fredriksson. Filmen ingår i Svenska Filminstitutets projekt Glöd, där Sveriges urfolk och nationella minoriteter berättar sina historier.

Speltid: 4 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

Glöd: Badjelánnda

Kortfilm i regi av Jonah Senften och Jimmy Sundin. Årstiderna förskjuts; vintrarna blir varmare och somrarna längre, media rapporterar om klimatförändringarna nästan varje dag. En poetisk berättelse om marken och om naturens värde genom tankar hos den som nyttjar marken dagligen. Filmen ingår i Svenska Filminstitutets projekt Glöd, där Sveriges urfolk och nationella

minoriteter berättar sina historier.

Speltid: 4 min. **Målgrupp:** från 16 år. **Utförande:** Strömmande.

Tillbaka till Karesuando

De samiska tvångsförflyttningarna, Bággojohtin, är ett hundra år gammalt trauma som ingen vill prata om. Tvångsförflyttningarna fick stora konsekvenser för det samiska samhället då, och märks av än idag. Nu har 17-åriga Sadura bestämt sig för att ta reda på vad som egentligen hände. Vad är det för arv som präglar hennes liv än idag? Sadura tar med sig sin mamma Ida-Maria ut på en resa i sina förfäders spår för att förstå, läka och gå vidare. Resan tar dem tillbaka till Karesuando.

Speltid: 28 min. **Målgrupp:** gy/vux. **Utförande:** Strömmande.

Ett liv värt att leva

Det är tidigt 1900-tal och världen förändras i grunden. Ett modernt samhälle växer fram och nya möjligheter öppnar sig. Tre unga samiska familjer söker olika vägar in i moderniteten, och valet står mellan att stanna kvar i nomadlivet eller att hitta en plats i det nya. Olika familjeberättelser skapar en bild av deras utmaningar och problem, men också om

framgång och utveckling.

Speltid: 58 min. **Målgrupp:** gy/vux. **Utförande:** Strömmande.

Typiskt samer

Magdalena Graaf reser tillsammans med sin syster Hannah för att träffa sydsamen Daniel i Hosjöbottnarna utanför Östersund. Magdalena och Hannah vill lära sig mer om sitt samiska ursprung och hos Daniel lär de sig grunderna om en renskötande sames vardag. De får höra om vett och etikett i kåtan, lär sig hur man styckar en ren och testar tjusningen med att köra skoter.

Finns även teckenspråkstolkat samt syntolkat.

Speltid: 6x28 min. **Målgrupp:** gy/vux. **Utförande:** Strömmande.

Rubriker:

[Framtid](#)

[Samepride](#)

[Hej Sápmi!](#)

[Jojk och blodpannkakor](#)

[Eremitliv och hopp](#)

[Dans och renrace](#)

[Samernas tid: Allianser i Sápmi](#)

I arkeologiskt material finns spår som antyder nya idéer bland jägarfolken i norra Europa århundradena runt Kristus födelse. Den samiska kulturen med sin karakteristiska ornamentik, kåtans rumsindelning och nya sätt att begrava sina döda uppstår. Samerna blir tack vare sin fångstexpertis viktiga aktörer i vikingatidens handelsnätverk. Samiska pälsverk utgör motorn i den europeiska ekonomin. Finns även på sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska, teckenspråkstolkat samt syntolkat.

Speltid: 58 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande.

[Samernas tid: Gränser genom Sápmi](#)

Under 1600-talet tränger sig de omkringliggande nationalstaterna in i Sápmi. De ryska, svenska och danska kungahusens territoriella anspråk på samernas land leder till de första gränsdragningarna i Sápmi och till splittring av de samiska folken. Kolonisationen leder till att samerna blir en minoritet på sin egen mark. Den skogssamiska kulturen utplånas nästan under

trycket från nybyggarna. Parallellt genomförs en kristningsprocess där kyrkan använder tvång och våld för att kristna samerna. Finns även på sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska, teckenspråkstolkat samt syntolkat.

Speltid: 58 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande.

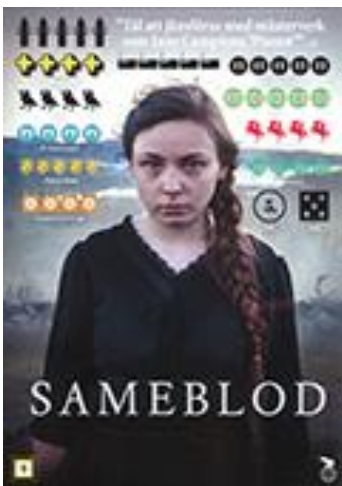
[Samernas tid: Stölden av Sápmi](#)

Sápmis 1900-tal är omtumlande. I Sovjetunionen förs en hård assimileringpolitik gentemot östsamerna och Stalins terror skördar många liv. I väst börjar den storskaliga utvinningen av Sápmis naturtillgångar. Skogen, malmen och vattenkraften gör Sverige till en rik nation. Exploatörerna rättfärdigar sina handlingar med hjälp av rasforskningen. Fram till sent på 1900-

talet placeras samiska barn på internatskolor där deras samiska identitet och språk utarmas. Samerna mobiliserar sig under de sista årtiondena före millennieskiftet och det leder till att de första sametingen bildas. Finns även på sydsamiska. Finns även på sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska, teckenspråkstolkat_samt syntolkat.

Speltid: 58 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande.

SPELFILMER

[Sameblod](#)

Elle Marja, en ung samisk tjej från ett renskötarhus utsätts för 30-talets rasism med kolttvång och rasbiologiska undersökningar och väljer till slut att rymma från sin samiska internatskola och "bli svensk". Men i kampen för att få status och bli en riktig svensk så tvingas hon bryta banden med sin familj och förneka den kultur hon vuxit upp i. Lämplig för åk 6-gy-

Speltid: 107 min. **Produktionsår:** 2016. **Utförande:** Endast DVD

RADIOPROGRAM:

[Barnens rätt: Sápmi Sameland](#)

Nils Jovvna går i sexan. På vintern spelar han fotboll med sina kompisar, i snön utanför samiska skolan i Kiruna. När sommaren kommer flyttar han och hans familj upp på fjället tillsammans med renarna. Det har de gjort i alla tider - i alla fall hittills. Programmet bygger på barnkonventionens artikel 30; barn som tillhör minoritets- eller ursprungsbefolkning har rätt till

sitt språk, sin kultur och sin religion.

Speltid: 11 min. **Målgrupp:** från 6 år. **Utförande:** Strömmande ljud.

Samiska sagor

Samiska sagor och myter berättade av Åsa Simma.

Speltid: 10x9 min. **Målgrupp:** från 6 år. **Utförande:** Strömmande ljud.

Rasismens historia: Jag tyckte att det var lite orättvist

Sex år gick jag i skolan och vi fick inte några lakan eller madrasser eller någonting. När Susanna Huvva var sex år började hon i en särskild skola bara för samer. Det var en sämre skola än den som svenska barn gick i, men hon var tvungen att gå i den. Historikern Lennart Lundmark berättar om rasismen mot samer i Sverige och om den svenska statens övergrepp.

Speltid: 18 min. **Målgrupp:** från 10 år. **Utförande:** Strömmande ljud.

Kunskapsverkets historia: Samernas historia

Maj Lis är same och växer upp i Sverige i mitten av 1900-talet. I Sverige diskrimineras samer på många sätt. Genom undersökningar och tester kategoriseras de av Rasbiologiska institutet, samiska barn måste gå i nomadskolor långt ifrån sina föräldrar och de tvingas att tala svenska istället för sitt samiska modersmål.

Speltid: 20 min. **Målgrupp:** från 13 år.
Utförande: Strömmande ljud.

Barnministeriet: Same same men olika

Nils-Jovvna är 12 år och renskötare. Han går i sexan i sameskolan i Kiruna där man både talar samiska och svenska. Han vet att det hänger på honom och andra unga samer att föra samiskan vidare. Alla barn har rätt till sitt ursprung och sitt språk men hur är det att veta om att kulturen man kommer från är hotad och kan försvinna?

Speltid: 33 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande ljud.

Svensk demokrati 100 år: Minoritet

I en demokrati ska makten utgå från folket - inte bara majoriteten. Staten ska garantera samma mänskliga rättigheter för alla, men den som tillhör en minoritet har genom historien fått sina intressen förbisedda, exempelvis samerna. Per tvingades ifrån sitt hem och Adinas släkt delades upp i bättre och sämre människor. Medverkar gör Malin Brännström, jurist som forskar på samisk rätt, och Maja Hagerman, journalist och författare. Programledare är Ülkü Holago.

Speltid: 28 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande ljud.

[Barnministeriet dokumentär: Toves två puberteter](#)

27-åriga Tove Fahlgren förlorade sin samiska identitet när hon som barn flyttade från Arvidsjaur till Luleå. Plötsligt var det inte en enda samisk person runt henne. Hon blev i minoritet. Om somrarna åkte hennes kompisar iväg på semester medan hon deltog i lassotävlingar och bodde i kåta. I tonåren så har i stort sett allt det

samiska runnit av henne. Men det är inte bara den samiska identiteten hon tystnat ner.

Speltid: 53 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande ljud.

[Skolministeriet: Fler lärare behövs för att rädda samiskan](#)

Många vittnar om att intresset för den samiska kulturen och det samiska språket ökar bland unga samer. Om man vill fånga upp den trenden behövs behöriga lärare med kompetens i de samiska språkvarieteterna. Men återväxten av sådana lärare är dålig. En ämneslärarutbildning i samiska startade vid Umeå universitet efter en satsning från regeringen. Utbildningen har för närvarande inga studerande alls. Vad behöver göras för att få fram fler samiska lärare?

Speltid: 28 min. **Målgrupp:** pedagoger. **Utförande:** Strömmande ljud.

Gilla oss på Facebook!

Där berättar vi om nyheter och tipsar om aktuella filmer!

www.facebook.com/MediecenterVarmland